

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ

॥ ದ್ವಿಚತ್ವಾರಿಂಶಃ ಸರ್ಗಃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಮಾನುಜ ಮಹಾದೇಶಿಕನ್

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿಚತ್ವಾರಿಂಶಃ ಸರ್ಗಃ ॥

ರಾಜ್ಞೋ ಭುವಿ ನಿಪತನಂ ಶ್ರೀರಾಮಸ್ಯ ಕೃತೇ ವಿಲಪನಂ ಚ,
ಕೈಕೇಯೀಕರ್ತೃಕನಿಜಾಂಗಸ್ಪರ್ಶಸ್ಯ ರಾಜ್ಞಾ ನಿಷೇಧಃ ಕೈಕೇಯ್ಯಾಃ ಪರಿತ್ಯಾಗಶ್ಚ,
ಕೌಸಲ್ಯಾಯಾಃ ಸೇವಕಾನಾಂ ಚ ಸಹಕಾರೇಣ ತಸ್ಯ ಕೌಸಲ್ಯಾಭವನೇ
ಗಮನಂ ತತ್ರಾಪಿ ಶ್ರೀರಾಮಸ್ಯ ಕೃತೇ ತೇನ ದುಃಖಸ್ಯೈವಾನುಭವಕರಣಂ

ಯಾವತ್ ತು ನಿಯತಸ್ತಸ್ಯ ರಜೋರೂಪಮದೃಶ್ಯತ |
ನೈವೇಕ್ಷ್ಯಾಕುವರಸ್ತಾವತ್ ಸಂಜಹಾರಾತ್ಮಚಕ್ಷುಷೀ || 2.42.1 ||

ಯಾವದ್ ರಾಜಾ ಪ್ರಿಯಂ ಪುತ್ರಂ ಪಶ್ಯತ್ಯಂತಧಾರ್ಮಿಕಂ |
ತಾವದ್ ವ್ಯವರ್ಧತೇವಾಸ್ಯ ಧರಣ್ಯಾಂ ಪುತ್ರದರ್ಶನೇ || 2.42.2 ||

ನ ಪಶ್ಯತಿ ರಜೋಽಪ್ಯಸ್ಯ ಯದಾ ರಾಮಸ್ಯ ಭೂಮಿಪಃ |
ತದಾರ್ತಶ್ಚ ನಿಷಣ್ಣಶ್ಚ ಪಪಾತ ಧರಣೀತಲೇ || 2.42.3 ||

ತಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಮನ್ವಾಗಾತ್ ಕೌಸಲ್ಯಾ ಬಾಹುಮಂಗನಾ |
ಪರಂ ಚಾಸ್ಯಾನ್ವಗಾತ್ ಪಾರ್ಶ್ವಂ ಕೈಕೇಯೀ ಸಾ ಸುಮಧ್ಯಮಾ || 2.42.4 ||

ತಾಂ ನಯೇನ ಚ ಸಂಪನ್ನೋ ಧರ್ಮೇಣ ವಿನಯೇನ ಚ |
ಉವಾಚ ರಾಜಾ ಕೈಕೇಯೀಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ವ್ಯಥಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || 2.42.5 ||

ಕೈಕೇಯಿ ಮಾಮಕಾಂಗಾನಿ ಮಾ ಸ್ಪಾಕ್ಷೀಃ ಪಾಪನಿಶ್ಚಯೇ |
ನಹಿ ತ್ವಾಂ ದ್ರಷ್ಟುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ನ ಭಾರ್ಯಾ ನ ಚ ಬಾಂಧವೀ || 2.42.6 ||

ಯೇ ಚ ತ್ವಾಮನುಜೀವಂತಿ ನಾಹಂ ತೇಷಾಂ ನ ತೇ ಮಮ |
ಕೇವಲಾರ್ಥಪರಾಂ ಹಿ ತ್ವಾಂ ತ್ಯಕ್ತಧರ್ಮಾಂ ತ್ಯಜಾಮ್ಯಹಂ || 2.42.7 ||

ಅಗೃಹ್ಣಾಂ ಯಚ್ಚ ತೇ ಪಾಣಿಮಗ್ನಿಂ ಪರ್ಯಣಯಂ ಚ ಯತ್ |
ಅನುಜಾನಾಮಿ ತತ್ ಸರ್ವಮಸ್ಮಿನ್ ಲೋಕೇ ಪರತ್ರ ಚ || 2.42.8 ||

ಭರತಶ್ಚೇತ್ ಪ್ರತೀತಃ ಸ್ಯಾದ್ ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತೈತದವ್ಯಯಂ |
ಯನ್ಮೇ ಸ ದದ್ಯಾತ್ ಪಿತೃರ್ಧಂ ಮಾ ಮಾಂ ತದ್ವತ್ತಮಾಗಮತ್ || 2.42.9 ||

ಅಥ ರೇಣುಸಮುದ್ಧಸ್ತಂ ಸಮುತ್ಥಾಪ್ಯ ನರಾಧಿಪಂ |
ನ್ಯವರ್ತತ ತದಾ ದೇವೀ ಕೌಸಲ್ಯಾ ಶೋಕಕರ್ಶಿತಾ || 2.42.10 ||

ಹತ್ವೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಕಾಮಾತ್ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾಗ್ನಿಮಿವ ಪಾಣಿನಾ |
ಅನ್ವತಪ್ಯತ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಪುತ್ರಂ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ರಾಘವಂ || 2.42.11 ||

ನಿವೃತ್ಯೈವ ನಿವೃತ್ಯೈವ ಸೀದತೋ ರಥವರ್ತಮಸು |
ರಾಜ್ಞೋ ನಾತಿಬಭೌ ರೂಪಂ ಗ್ರಸ್ತಸ್ಯಾಂಶುಮತೋ ಯಥಾ || 2.42.12 ||

ವಿಲಲಾಪ ಸ ದುಃಖಾರ್ತಃ ಪ್ರಿಯಂ ಪುತ್ರಮನುಸ್ಮರನ್ |
ನಗರಾಂತಮನುಪ್ರಾಪ್ತಂ ಬುದ್ಧ್ವಾ ಪುತ್ರಮಥಾಬ್ರವೀತ್ || 2.42.13 ||

ವಾಹನಾನಾಂ ಚ ಮುಖ್ಯಾನಾಂ ವಹತಾಂ ತಂ ಮಮಾತ್ಮಜಂ |
ಪದಾನಿ ಪಥಿ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಸ ಮಹಾತ್ಮಾ ನ ದೃಶ್ಯತೇ || 2.42.14 ||

ಯಃ ಸುಖೇನೋಪಧಾನೇಷು ಶೇತೇ ಚಂದನರೂಷಿತಃ |
ವೀಜ್ಯಮಾನೋ ಮಹಾರ್ಹಾಭಿಃ ಸ್ತ್ರೀಭಿರ್ಮಮ ಸುತೋತ್ತಮಃ || 2.42.15 ||

ಸ ನೂನಂ ಕ್ವಚಿದೇವಾದ್ಯ ವೃಕ್ಷಮೂಲಮುಪಾಶ್ರಿತಃ |
ಕಾಷ್ಠಂ ವಾ ಯದಿ ವಾಶ್ಮಾನಮುಪಧಾಯ ಶಯಿಷ್ಯತೇ || 2.42.16 ||

ಉತ್ಥಾಸ್ಯತಿ ಚ ಮೇದಿನ್ಯಾಃ ಕೃಪಣಃ ಪಾಂಸುಗುಂಠಿತಃ |
ವಿನಿಃಶ್ವಸನ್ ಪ್ರಸ್ರವಣಾತ್ ಕರೇಣೂನಾಮಿವರ್ಷಭಃ || 2.42.17 ||

ದ್ರಕ್ಷ್ಯಂತಿ ನೂನಂ ಪುರುಷಾ ದೀರ್ಘಬಾಹುಂ ವನೇಚರಾಃ |
ರಾಮಮುತ್ಥಾಯ ಗಚ್ಛಂತಂ ಲೋಕನಾಥಮನಾಥವತ್ || 2.42.18 ||

ಸಾ ನೂನಂ ಜನಕಸ್ಯೇಷ್ಟಾ ಸುತಾ ಸುಖಸದೋಚಿತಾ |
ಕಂಟಕಾಕ್ರಮಣಕ್ಲಾಂತಾ ವನಮದ್ಯ ಗಮಿಷ್ಯತಿ || 2.42.19 ||

ಅನಭಿಜ್ಞಾ ವನಾನಾಂ ಸಾ ನೂನಂ ಭಯಮುಪೈಷ್ಯತಿ |
ಶ್ವಪದಾನರ್ದಿತಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಗಂಭೀರಂ ರೋಮಹರ್ಷಣಂ || 2.42.20 ||

ಸಕಾಮಾ ಭವ ಕೈಕೇಯಿ ವಿಧವಾ ರಾಜ್ಯಮಾವಸ |
ನಹಿ ತಂ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರಂ ವಿನಾ ಜೀವಿತುಮುತ್ಸಹೇ || 2.42.21 ||

ಇತ್ಯೇವಂ ವಿಲಪನ್ ರಾಜಾ ಜನೌಘೇನಾಭಿಸಂವೃತಃ |
ಅಪಸ್ನಾತ ಇವಾರಿಷ್ಟಂ ಪ್ರವಿವೇಶ ಗೃಹೋತ್ತಮಂ || 2.42.22 ||

ಶೂನ್ಯಚತ್ವರವೇಶ್ಮಾಂತಾಂ ಸಂವೃತಾಪಣವೇದಿಕಾಂ |
ಕ್ಲಾಂತದುರ್ಬಲದುಃಖಾರ್ತಾಂ ನಾತ್ಯಾಕೀರ್ಣಮಹಾಪಥಾಂ || 2.42.23 ||

ತಾಮವೇಕ್ಷ್ಯ ಪುರೀಂ ಸರ್ವಾಂ ರಾಮಮೇವಾನುಚಿಂತಯನ್ |
ವಿಲಪನ್ ಪ್ರಾವಿಶದ್ ರಾಜಾ ಗೃಹಂ ಸೂರ್ಯ ಇವಾಂಬುದಂ || 2.42.24 ||

ಮಹಾಹ್ರದಮಿವಾಕ್ಷೋಭ್ಯಂ ಸುಪರ್ಣೇನ ಹೃತೋರಗಂ |
ರಾಮೇಣ ರಹಿತಂ ವೇಶ್ಮ ವೈದೇಹ್ಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಚ || 2.42.25 ||

ಅಥ ಗದ್ಗದಶಬ್ದಸ್ತು ವಿಲಪನ್ ವಸುಧಾಧಿಪಃ |
ಉವಾಚ ಮೃದು ಮಂದಾರ್ಥಂ ವಚನಂ ದೀನಮಸ್ವರಂ || 2.42.26 ||

ಕೌಸಲ್ಯಾಯಾ ಗೃಹಂ ಶೀಘ್ರಂ ರಾಮಮಾತುರ್ನಯಂತು ಮಾಂ |
ನಹ್ಯನ್ಯತ್ರ ಮಮಾಶ್ವಾಸೋ ಹೃದಯಸ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತಿ || 2.42.27 ||

ಇತಿ ಬ್ರುವಂತಂ ರಾಜಾನಮನಯನ್ ದ್ವಾರದರ್ಶಿನಃ |
ಕೌಸಲ್ಯಾಯಾ ಗೃಹಂ ತತ್ರ ನೃವೇಸ್ಯತ ವಿನೀತವತ್ || 2.42.28 ||

ತತಸ್ತತ್ರ ಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ಯ ಕೌಸಲ್ಯಾಯಾ ನಿವೇಶನಂ |
ಅಧಿರುಹ್ಯಾಪಿ ಶಯನಂ ಬಭೂವ ಲುಲಿತಂ ಮನಃ || 2.42.29 ||

ಪುತ್ರದ್ವಯವಿಹೀನಂ ಚ ಸ್ನುಷಯಾ ಚ ವಿವರ್ಜಿತಂ |
ಅಪಶ್ಯದ್ ಭವನಂ ರಾಜಾ ನಷ್ಟಚಂದ್ರಮಿವಾಂಬರಂ || 2.42.30 ||

ತಚ್ಚ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾರಾಜೋ ಭುಜಮುದ್ಯಮ್ಯ ವೀರ್ಯವಾನ್ |
ಉಚ್ಚೈಃಸ್ವರೇಣ ಪ್ರಾಕ್ರೋಶದ್ಧಾ ರಾಮ ವಿಜಹಾಸಿ ನೌ || 2.42.31 ||

ಸುಖಿತಾ ಬತ ತಂ ಕಾಲಂ ಜೀವಿಷ್ಯಂತಿ ನರೋತ್ತಮಾಃ |
ಪರಿಷ್ವಜಂತೋ ಯೇ ರಾಮಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಂತಿ ಪುನರಾಗತಂ || 2.42.32 ||

ಅಥ ರಾತ್ರಾಂ ಪ್ರಪನ್ನಾಯಾಂ ಕಾಲರಾತ್ರಾಮಿವಾತ್ಮನಃ |
ಅರ್ಧರಾತ್ರೇ ದಶರಥಃ ಕೌಸಲ್ಯಾಮಿದಮಬ್ರವೀತ್ || 2.42.33 ||

ನ ತ್ವಾಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಕೌಸಲ್ಯೇ ಸಾಧು ಮಾಂ ಪಾಣಿನಾ ಸ್ಪೃಶ |
ರಾಮಂ ಮೇಽನುಗತಾ ದೃಷ್ಟಿರದ್ಯಾಪಿ ನ ನಿವರ್ತತೇ || 2.42.34 ||

ತಂ ರಾಮಮೇವಾನುವಿಚಿಂತಯಂತಂ
ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ದೇವೀ ಶಯನೇ ನರೇಂದ್ರಂ |
ಉಪೋಪವಿಶ್ಯಾಧಿಕಮಾರ್ತರೂಪಾ
ವಿನಿಶ್ಚಿಸಂತಂ ವಿಲಲಾಪ ಕೃಚ್ಛಂ || 2.42.35 ||

|| ಇತ್ಯಾರ್ಷೇ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ
ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ ದ್ವಿಚತ್ವಾರಿಂಶಃ ಸರ್ಗಃ ||